

Šolska obveznost znaša 30 tedenskih ur. Vsaka nadura (ki znaša nad mesec), se nagradi po 90 Mk na leto. Isto nagrado dobivajo učitelji neobveznih predmetov, za vsako tedensko uro.

Opravična doklada za eno in dvorazrednico znaša 120 Mk, tri razrednice — 240 Mk, štiri — 360 Mk, pet — 480 Mk, šest — 600 Mk, sedem — 720 Mk in za vsak nadaljnji razred 60 Mk. — Po treh letih lahko postane stalen učitelj-voditelj.

Prejemke dobivajo učitelji vsakega prvega vnaprej, nagrade za nadure pa dvakrat na leto. Občine, mestne in vaške, naj dajo še poleg teh zakonjenih prejemkov iz lastne inicijative še posebne nagrade za uspešno delovanje.

Otroci učiteljev so na državnih učiliščih prosti vsakršne šolnine ter imajo prednost pri vstopu v državne zavode in pozneje tudi pri službah.

V učiteljsko službo se sprejmejo absolventi učiteljskih in poljskih pedagogičnih kurzov, urejenih po načrtu, učiteljskih, katere pripozna ministrstvo za bogočastje in narodno prosveto za enakovredne z učiteljski. Učitelji, katerih naobrazba ne odgovarja tem določbam, morajo do 31. julija 1925. položiti zahtevane izpite. Do tedaj dobivajo letno nagrado 1800 Mk in ekonomsko doklado po tabeli; po prestopu izpitu pa jih uvrsti ministrstvo v odgovarjajoči razred in stopnjo.

Začasni učitelji dobivajo letno 1800 mark in pripadajočo ekonomsko doklado.

| Razred | Službna leta | Temelj. plača | Povišek po služb. letih | Ekonomsko doklado |      |      |     |
|--------|--------------|---------------|-------------------------|-------------------|------|------|-----|
|        |              |               |                         | I.                | II.  | III. | IV. |
| X.     | 1-3          | 2700          | 300                     | 900               | 720  | 540  |     |
|        | 4-6          |               | 600                     |                   |      |      |     |
|        | 7-9          |               | 900                     |                   |      |      |     |
|        | 10-12        |               |                         |                   |      |      |     |
| IX.    | 13-15        | 3600          | 300                     | 1200              | 960  | 720  |     |
|        | 16-18        |               | 600                     |                   |      |      |     |
|        | 19-21        |               | 900                     |                   |      |      |     |
|        | 22-24        |               |                         |                   |      |      |     |
| VIII.  | 25-27        | 4500          | 600                     | 1500              | 1200 | 900  |     |
|        | 28-30        |               | 1200                    |                   |      |      |     |
|        | 31-33        |               | 1800                    |                   |      |      |     |
|        | 34-35        |               |                         |                   |      |      |     |
| VII.   | 28-31        | 6300          | 600                     | 1800              | 1500 | 1200 |     |
|        | 32-35        |               |                         |                   |      |      |     |

#### Stanarina - poljina.

| Kat. | Prebivalstvo | Samac ali vdovec | Oženjen brez otrok | Oženjen ali vdovec z otroci | Poljina |
|------|--------------|------------------|--------------------|-----------------------------|---------|
| I.   | +75.000      | 600 Mk           | 900 Mk             | 1200 Mk                     | 900 Mk  |
| II.  | +50.000      | 420 "            | 600 "              | 750 "                       | 600 "   |
| III. | +20.000      | 300 "            | 450 "              | 600 "                       | 450 "   |
| IV.  | +20.000      | 240 "            | 360 "              | 540 "                       | 360 "   |

Primerjajmo ta zakon z našim in češkim! Kar se tiče plač in gnotne strani, je ta na prvi pogled najboljši. Učitelj ima temeljno plačo, potem ekonomsko doklado, mnogo večjo kot po naši ureditvi. Vodstvene doklade so naravnost visoke in kavalirske, ravnotako je krasna določba o prostem stanovanju, odnosno postavitvi stanarin. Nekaj posebnega pa je, da ima vsak nadučitelj in stalen učitelj pravico do 2-jutne polje, ali pa do postavno določene poljine, kakor kaže tabela. Toliko o prejemkih.

Manj jasne in silno elastične so pa določbe glede izobrazbe učiteljev. Iz teh določb in pa iz nove ureditve plač povzamemo dejstvo, da je na Poljskem silno pomanjkanje učiteljev, zato skušajo z vsemi mogočimi udobnostmi privabiti kar največ naraščaja. Nekaj podobnega je seveda tudi pri nas. Zakonu, kakor ga imam

nahrtnik, ogrtač in palico ter odbeži za materjo, ki je niso ustavili.

Od zadaj prihrtevi gostilničar je napadel nadučitelja takoj s pestmi ter ga s par udarci omamil tako, da ni bil zmožen braniti se. S pestmi so ga pobijali na tla s tako silo, da je učiteljica od groze in strahu, da ga ubijejo, zaprla oči, da ne vidi grozodejstva. Sam se vsled preoblih udarcev po glavi spominja le toliko, da dalj časa, vključno grozjam, ni mogel z mesta.

Le organistova žena je imela pogum se zavzeti za učiteljico, naj jo izpuste, ter je pripomnila: „Saj vidite, da ne more nikamor!“

Učiteljico in nadučitelja, vsega mokrrega, blatnega in okrvavljenega so gnali proti vasi s suvanjem in vpitjem: „Zdaj imamo te Srbe! Zdaj naj vpijejo „Živio!“ Zdaj poj, Lepa domovina!“

V klancu se zasliši zopet nanovo huronsko vpitje: „Tu imate vašega Srba. Le glejte, nasproti vam je prišel. Ta bo vas odrešil. Le glejte, Aleksander že orehe stresa!“ ... Podoba regenta Aleksandra, iz šole, je visela na mlademu orehu. Na napadene se je pljuvalo in metalo kamenje.

V vasi ju ustavijo pred gostilno. Zbrana je bila večina vaškega prebivalstva. Šolska mladina je bila priča vsemu dogodku. Kakor zver napade trgovec bivši šolski ogleda, nadučitelja s pestmi: „Tu imaš

pred seboj, se vidi na prvi pogled, da je bil izgotovljen v naglici. Posamezne določbe so tako splošne. Temeljita izvršilna naredba je nujno potrebna. Povdariti moram pa iznova to, kar sem že pri češkem zakonu povedal, da so tudi poljski tovariši dosegli popolno enakost v nazivu in plačah z državnimi uradniki in to ne XI.—VIII. čin. raz., temveč X.—VII.; torej za cel razred več kot Čehi in mi, ki so nam nekje naprtili tiste nesrečne razrede V.—I.

#### LJUD. POTOČNIK:

#### K vprašanju šolskega obiska.

Ker je vojna višek barbarizma, je umevno, da tam, kjer vlada ta, trpi vsled nje največ njena tekmovalka in njena največja nasprotnica — kultura. Ognjišče in sredotočje vse kulture pa je šola; in tako je naravno, da je v prežalostni dobi svetovne podivjanosti največ trpela šola. Vojna je na njo udarjala s tako vehemenco in ji zadala tako globoke rane, da bodeta šola in kultura trpeli na njih še Bog zna kako dolgo dobo; posebno, ako sedanjí čas ne izkaže dovolj izkušnih, modrih požrtvovalnih zdravnikov.

Ako govorimo o ranah, na katerih trpi šolstvo vsled vojne, mislimo pred vsem na njega vzgojno stran.

Strašni veletok vojne nemoralnosti je s svojim pogubonosnim valovjem čim dalje, tim huje in nevarneje pluskal ob svetišče šole, ogrožajoč mu, onemogočiti izvrševanje vzvišenega poklica. Ljudstvo, videče, kako si vojna nemoralnost vedno bolj utrjuje svoj prestol, je izgubilo vero do vsega dobrega in do samega sebe. Pomanjkanje delavcev, pomanjkanje hrane, obleke in obuvala, zloraba šolske mladine in učiteljsstva v razne vojne svrhe ter še mnogo drugega socijalnega zla, so učinila, da so se šolske klopi vedno bolj praznile in obisk je postajal od dne do dne slabši. S tem vzporedno sta pešala vzgoja in pouk. Pri nadaljnjem poteku teh razmer, je posebno kmečko ljudstvo, glede svojih kulturnih potreb, postalo do malega popolnoma indiferentno ter je zanemarjalo kulturne dolžnosti do svojih otrok, četudi ni imelo za to opravičljivega vzroka. Ko je prišel preobrat, so se razmere vsled znanih posledic istega ne le ne zboljšale, ampak še celo poslabšale.

Take razmere trpeti še nadalje na šolskem polju, bi se reklo, narod pustiti potapljanju in devati obstoju države na tehnično.

Dolžnost in ljubezen do naroda nam pa vevata, da z vsemi pravimi sredstvi poskrbimo za to, da se šolstvo iznebi móre, ki ga duši, in se narod dvigne iz svoje moralne mizerije na niveau človeka — nositelja poudobe božje.

Pred našimi očmi trpi in boleha naše vse — naš narod, in v preveliki meri smo baš mi učitelji poklicani, biti njegova zdravnik in odrešenik.

Ako hoče zdravnik bolezní priti do živega, mora vedeti njene vzroke in mora izslediti okolnosti, v kojih črpajo korenine bolezni hrano. Zdravnikovo stremjenje gre potem v poglavitnem za odstranitvijo onih pogojev in

prokletu Jugoslavijo! ... Pomaga mu še brat, gostilničar.

Ko je bilo trgovčevi ženi tega bitja preveč, opozori svojega moža na učiteljico, na katero plane s psokami, ter jo s prvim udarcem onesvesti.

Nadučitelja, tresočega od mraza in pobitosti, obloženega z lastnim in sinovim nahrbtnikom, puste stati na blatni cesti, v dežju kake pol ure, med vednim zmerjanjem. Po daljšem posvetovanju ga odženo čez Dravo, vedno mu grozeč.

Prišelši onkraj Drave h gostilni, zahtevajo klet, da ga zapro v njo, do prihoda nemških patrulj, z opazko: „Za tega je svinjak tudi dober.“

Puste ga na verandi. Čez kake četrt ure se vrne eden na stopnjice, rekoč: „Ich gib Sie frei. Sie können gehen, wohin Sie wollen.“

V strahu, da ga v vasi zopet ne napadejo, se pelje čez Dravo nazaj in pride nemoten za vasjo do šole. Od tu pa isti večer, težko obložen, do P., drugi dan pa z ondotnim tovarišem po strminah do M., kjer sta našla prvo slovensko posadko in si oddahnili.

Blizu šole je pustil nadučitelja tovarišico.

Pozneje je obrazložila nadaljnje svoje dogodljaje. Zbudivša se iz omedlevice, potajila se je v strahu pred še hušim trpinčenjem. Mirno je pretrpela suvanje z

vzrokov, ki so bolezen spočeli in ki jo še nadalje vzdržujejo; ob enem pa skuša s primernimi sredstvi dvigniti tudi bolnikovo naravno odporno silo. Vsak lajik spozna, da je tako zdravnikovo postopnje edino prvo zdravljenje; in ta pot mora tudi nam biti mero-dajna.

Belezen, na kateri hira posebno šolstvo po deželi in z njim narod, se imenuje: kulturna brezobzirnost; — nevarna zajedalka človeške duše, na kateri bi lahko izhiral vsa etična in tudi formalna izobrazba duha, ker nprav človeka že sama nagiblje k slabemu! Je to izrodek vojne in njenih posledic: smrtne tragedije v rodbinah, pomanjkanje hrane, obleke; rekviriranje živil in drugih potrebščin; večni strah pred prihodnostjo; vseobča korupcija, krivičnosti in druge nemoralnosti so potapljale ljudsko dušo vedno globokeje v obup, da je ista otlopela in zbolela na kulturni brezobzirnosti.

In zdaj lečimo, kot modri zdravniki!

Ne vplivajmo s surovo silo direktno na rano samo, da ne povzročimo še hujšega vnetja, ampak odvajamo od rane strupene sokove, rano pa prepustimo v poglavitnem času, najboljšemu ranocelniku; bolnika — narodovo dušo — pa ojačimo v njegovem jedru, s primerno dušno hrano. Državna oblast in vsi skrbimo, da zadušimo vse one pogubne ovire, iz kojih se je zlilo morje obupa, da isto vsahne in se potapljaajoča ljudska duša dvigne na površje.

V ta namen pišem naslednje lečilo:

1. Država naj poskrbi potrebne zaloge, da bo staršem možno za zimo otroke preskrbeti s potrebno obleko in z obuvalom, ako prav samo s cokljami — toda trpežnimi! — da se odvzame opravičljivost tozadevnim izgovorom.

Največ uspeha se doseže v šoli pozimi; zato je treba gledati na redni šolski obisk posebno v zimskem času, ki bi bil pa nemogoč, ako bi staršem ne bilo možno otroke za zimo zadostno obleči in obuati. Sicer ni drugega sredstva nego take otroke šele na poletje siliti v šolo! A par takih otrok pokvari disciplino vsega razreda, ali pa so, v najboljšem slučaju, strašna coklja vsemu napredovanju, kar itak sami izpoznajo in vržejo puško v koruzo. Prisilni poletni obisk za take otroke bi imel le smisla, ako bi se za take siromake ustanovili posebni razredi. Torej še enkrat »Videant konsules!«

2. Vsaki korupciji in krivičnosti, posebno pa nemoralnemu bogatenju raznih trgovcev — ter navijanju cen, naj stopi država z vso odločnostjo na prste, da zadobi ljudstvo zaupanje v pravičnost in dobro voljo obstoječe javne oprave.

3. Ustanovi naj se čim prej pri Viš. šolsvetu otelek za potovalne učitelje, ki naj bi s svojimi predavanji sistematično in po načrtu — torej

nogami, bitje s pestjo v lice, pričakujoč smrtnega udara. Ležala je v blatu na cesti poleg studenca na trgovčevem posestvu, kamor je učiteljstvo prisiljeno hoditi po vodo.

Na najsurovejši način so jo skušali zdramiti in jo vlačili celo za lase. Trgovčev hlapček ji je z vso silo vpil na uho, pri nesel kopriv, ter jo z njimi bil po licih, s pripombo: „Bomo videli, če še živi?“

Potem je trgovčev sin razlagal, da je bila šola že celo noč zastražena. Trem nemškutarjem, ubeglim iz Dravograda, ki so se pri njih skrivali, je naročeno, pripeljati nemške straže.

Med tem so ubogo učiteljico v šolski lopi vrgli na kamenit tlak, kjer jo je še eden udaril v lice.

Šolska postrežnica in dve dekleti ste jo spravile na to v posteljo ter ji stregle.

Ko so se nekaj časa po nadučiteljevem odhodu slišali strelji krog šole, pomagale so ji skriti se; a dognalo se je, da so streljali le trgovčevi fantje. V temi so ji še pomagale v bližnji gozd.

Blodila je celo noč okrog ter dospela 8. maja zgodaj v P., kjer si je odpočila pri dobrih ljudeh. V Slovenjgradec ni smela.

Ta dogodek naj služi zgodovini, kot spomin na trpljenje narodnega učiteljsstva na Koroškem.

organizirano — dvigali moralo ljudstva; zaupanje v samega sebe; pravo ljubezen do otrok in mladine sploh; vrednost vzgoje in pouka; dolžnost staršev do otrok; potrebo rednega šolskega obiska in njega splošni dobiček; itd. itd. Široko, široko, sicer zapuščen, pa prehvaležno polje. Ta oddelek v višjem šolskem letu naj bi tudi izdajal vzgojni list za starše, za katerega razširjenje bi skrbelo učiteljstvo sploh, posebno pa še potovalni učitelji; ali pa naj bi tak list izdajala, s subvencijo vlade UJU.

Dočim bi prvi dve točki lečenja merili na odstranitev vzrokov in pogojev bolezni, bi naj bila zadnja točka istega, bolnikova dušna hrana, s katero bi se dvignila njegova naravna odporna sila.

Ko bo vse to opravljeno, in bo bolnik rekonvalescent, se mu bo lahko dalo še novih, dobrih navodil. In ko bo zadobil svoje popolno zdravje, bo izginila iz nstarše siliti k temu,\* da pošlaga narodnega života nad vse ne-normalna prikazen, da je treba ljajo otroke v šole. Narod bo našel šolo in šola njega! Da pa ta narod po takem svojem vstajenju ne pade zopet »rjovečemu levu« v žrelo mu bomo z nasvetom in z dejanji čuječi stali na strani. Vsestranski napredek in procvit naroda bo naše največje zadoščenje.

Duha kvišku!

JOSIP GORIŠEK:

#### Nove šolske knjige — šolski list.

Vključ največji želji in potrebi vsled raznih okolištin, ne moremo se letos dobiti novih šolskih knjig.

Morda jim niti s sol. letom 1920/21 ne bomo imeli, kaj nam je torej storiti?

Dosedanje knjige uporabljamo! Kar je v njih neprimernega, to izpustimo, oz. kratkoma iztrgamo iz njih. To snov moramo izpopolniti oz. nadomestiti z drugo in to nam najda — šolski list.

Šolski list je brezdvomno izmed najvažnejših vzgojnih pripomočkov najboljšeg sredstvo, in vendar — koliko časa bomo se čakali nanj?

Ze nekaj let poučajajo naši možje važnost takega lista — a našel je pot šolski list le do koroških sol. »Popetnik« upravičeno graja tako napravo, ki naj služi le nekaterim solam, namesto vsem. Ne zamujaemo priložnosti; zato vam klicemo: »Dajte nam šolski list!«

Po mojem mnenju naj bi bil ta list tednik in državna last; brezplačen za vse učence, ki so zmožni čitanja.

S pomočjo takega lista bi brezdvomno dosegli najlepše vzgojne uspehe.

Seveda, ne smemo prezreti, da etično vzgojna snov rabi več časa, kakor realna. Brez vaje se pojmi izgube in kadar bi jih rabili — jui v spominu ni najti.

Naše šolstvo je urejeno tako, da smo prisiljeni često, s krvavečim srcem, etični moment, vzgoje, ki je za vzgojo vendar važnejši od realističnega — takorekoč na nitro odpraviti in preiti.

Zakaj to?

Dosedanja uredba šole je taka, da so nadzorovalne oblasti zahtevale premmogo znanja v realijah, da smo morali delati pravzaprav le za nadzornike.

Naša izobrazba je bila zato bolj materialna, ker nam vsakdanja skušnja kaže, da je ljudem bolj všeč realna, nego etična resnica.

Skrb za etično resnico-vzgojo mora biti večja nego vzgoja realne resnice.

Najbolj izobražen človek je lahko z etičnega stališča največja propalica.

Svetna in verska oblast tu ne smeta priznati nikakih privilegijev, da ne za- idemo na nemoralno avstrijsko pot Šu-steršičianstva.

Ne oče, ne brat, ne papež, ne vladar — ampak brez oziira na stan, je pravi človek le — kdor je pošten. Poštenje več velja — kakor kup zlata.

6 + 1 = 7.

To je neovrgljiva matematična resnica. Z etičnega stališča pa je to lahko največja laž. Evo dokaza:

V vasi B. so novi obč. odborniki volili župana. Šufteršičijanci so hoteli imeti pos. B., a kazalo je, da nima večine, ampak more on dobiti s svojim glasom k večjemu 1/2 (6 glasov). Ožja volitev bi ga lahko upropastila.

\* O p o m b a : Denarna globa je po mojem mnenju za povzdigo obiska čisto zadnje sredstvo in na mestu le tam kjer bi ves pouk in vsaka lepa beseda ostala brez uspeha, kar se pa pri starših, ki so o vrednosti šole in o svojih dolžnostih do otrok dovolj poučeni, ne dogaja.

Kaj naj se zgodi?

Odbornika analfabeta R. je župnik poklical k sebi ter ga vprašal, koga bo volil. Povedal je, da ne pos. B., temveč T. Župnik mu zatrdi, da mu je napisal ime pos. T.; a v resnici mu je pos. B., ki je na ta način — prišel na županski stol — saj  $6 + 1 = 7$ .

Če je bila poštena 7, je drugo vprašanje. Vzgoja ne pozna namena posameznikov brez ozira na celoto, zato je vsaka vzgoja posameznosti, kot samostojen namen, laž in krivica nad človeštvom.

Na Sv. Gori je župnik Lovšin (sedaj v Planini) klical šol. otroke na odgovor v župnišče, če so le govorili z mojimi otroci.

Kaki naj bodo ljudje s tako vzgojo?

Take vzgojitelje je podpirala avstrijska oblast. Ob priliki sem mu omenil, kako je žalostno, da se mi (Slovenci) med seboj prepiramo, a Nemci imajo od tega dobiček.

»Pomagajte, če si morete!« je bil ošaben odgovor.

In vendar ne bi smeli vzgojitelji in voditelji našega naroda nikdar pozabiti, da je

ena mati nas rodila,  
ena mati nas redi.

Če bi živel Rousseau v naših časih, bi brezdvomno najmanj trikrat podčrtal svoje besede, češ, da je treba za-  
brani, da bi kdo mladino vzgojeval.

Da pridejo etične resnice čim bolj do veljave, nam mora biti dan na razpolago primeren čas, da se v njih vadimo in se natančno zavedamo, kdaj je realna resnica tudi etična resnica in da se moramo držati etičnih resnic.

Vsak predmet ima svojo realno in etično stran.

Naše šolstvo — po večini vsaj — ne more vsled pomanjkanja časa — (premalo ur za vsak predmet) — upoštevati obeh strani v potrebi meri. Da bi se to doseglo, treba vse šole razširiti.

Vsak posamezen predmet bi moral imeti določenih toliko ur, da bi se etična stran lahko obravnavala, ne v kvar realni.

Dogodke v neposredni okolici je potreba premotivirati — izcimi se važen nauk. Za tako vzgojno delo mora biti preskrbljeno tudi na urniku. Učenci dobe iz šolske knjižnice knjige. Nikakor ni pravilno, da nimamo časa, uveriti se, kako on snov prebavijo.

Pri preustrojitvi šolstva — bi bilo upoštevati tudi to. Če hočemo otrokom pokazati s pomočjo računskih nalog materialno škodo vsled rednega uživanja alkohola — ne moremo tega storiti le v računski uri.

Računstvu ni odmerjenih toliko ur, da bi mi opazovali etično stran posameznih nalog. Tu gre le za to, da se učencem pri posamezni nalogi pojasni nejasni položaj. V ostalem pa je čas računstva namenjen vaji in čim hitrejšemu reševanju nalog.

Šolski list naj bi, poleg druge vsebine, vseboval razne rač. naloge iz domačega življenja v sedanosti. Če bi rač. čimne bile sestavljene sedaj, bi bile v par letih brezdvomno nerabne. Denar še ni izmerjen, cene skačejo in padajo — itd.

ALBIN SPREITZ:

## Še nekaj misli o zgodovinskem pouku v osnovni šoli.

Zadnje čase se je že mnogo pisalo v »Tovarisu« in tudi v »Popotniku« o poučevanju tega velevažnega šolskega predmeta. Razpredelila se je že tudi snov in sestavil okvir za zgodovinski pouk v osnovni šoli. — Lahko se popolnoma, ali tudi ne strinjamo s snovjo. Mislim, da je to manj važno, pač pa je bistveno, formalna stran tega pouka.

Če je res zgodovina vzgojiteljica in učiteljica narodov, potem je posvečati veliko pozornost temu predmetu v osnovni šoli. Predvsem, da ugotovimo pravila, po katerih se naj poučuje zgodovina.

Prvo in glavno načelo je: podati učno snov tako, da bo zgodovinska ura »ura-doživetja« za učence in učitelja!

Nikjer se toliko ne greši, kakor ravno pri zgodovinskem pouku. Ne-le, da se prednaša zgodovina lahko v najbolj subjektivnem smislu, nanizajo in razpredajo se še povrh dejstva in podrobnosti, ki so le balast in utež za duh.

Kakor je končni smoter prirodoslovne in prirodopisne pouka uvajanje v kavzalno mišljenje, do zavesti, da ima vsak pojav svoje vzroke in so ti vzroki tudi že pojavi prejšnjih vzrokov itd., torej kavzalni luksus, tako analogen mora biti tudi smoter zgodovinskega pouka.

Na višji stopnji osnovne šole se morajo izkristalizovati po induktivni metodi

obči zakoni, po katerih se vrši zgodovina človeštva.

V nastopnem hočem opremiti te misli z nekaterimi primeri, ki sem jih deloma vzel iz svetovnošlavne Le Bonove knjige »Psihološki zakoni razvoja narodov« (Slovenski prevod A. Ogrisa). — Narodi so kakor organizmi: rasejo, dosežejo višek, propadajo. — Zgodovina vsakega naroda izvira vedno iz njegove duševne konstitucije. — Veliki napredki vsake civilizacije so bili izvršeni vedno od male elite višjevrstnih duhov. — Oni osredotočujejo vse težnje enega plemena. — Fanatiki in haucimiranci delajo zgodovino. — Narod potrebuje vedno jako mnogo časa, da se povzpne na visoko stopnjo civilizacije, in včasih zel kratak čas, da pade. Večina zgodovinskih dogodkov kakor političnih in socijalnih naprav, izvira iz verskih idej. — Z novo versko idejo se porodi vedno nova civilizacija. — Reformacija, z vsemi posledicami, je bila povzročena po tolmačenju iste verske besede, po različni duševni konstituciji narodov. — Einoletni razpad značaja je bil in bo pogin kultiviranih narodov. — Vpliv tujih činiteljev spremeni takoj dušo plemena in vsled tega njegovo civilizacijo. — Iznajdbe so le krona prejšnjih dolgih raziskavanj. Takih občil zakonov bi lahko še našli nebroj. Mislimo, da zadostuje za podnet.

JAK. KOVACIČ:

## Katalog in razrednica.

Ivan Zolmir je v štev. 30 toplo priporočal »osedno polo« namesto imenika. Prvo navedem razloge, ki govorijo proti »osebni poli«, nočem opisati uradne knjige, ki jih rabijo druge. Omeji se bom na opisovanje uradne knjige, ki je v rabi na Koroskem.

Katalog in razrednica sta združeni v eni knjigi. Kot tiskovina je v rabi veliki format, kar je praktično in pregledno. Prva (leva) stran obsega 24 stolpcev, nje širokost meri od leve proti desni v navpičnih črtah 297 mm. Stolpci nosijo te le nadpise: Prvi stolpec (10 mm): tekoca stevilka; drugi (02 mm): ime, starost, rojstni kraj, bivališče učencev; tretji (45 mm): ime, poklic in bivališče staršev ali njih namestnikov, službodajalcev; četrty (10 mm): Veroizpovedanje; peti (10 mm): Vsprejem v ta oddelek ali razred. Nadaljnji stolpci 6—24 so določeni za štirikratno redovanje. Desna stran tiskovine ima še 12 stolpcev in sicer stolpec 25 (154 mm) z mrežo za označbo vsakdanjih zamud za vse mesece. V ta namen je mreža gostejša nego je v znani razrednici, kajti dvajset kvadratkov meri počez le 90 mm. Stolpci 26., 27. in 28. (po 10 mm) služijo za število opravičenih in skupnih poldnevnihi zamud. V stolpec 29 (24 mm) se zabeležijo vzroki zamud, n. pr. glavobol, mrzlica, paša, poljsko delo. Trideseti stolpec (9 mm) izkazuje datum začetka šolskega obiska. Za priseljene otroke se tu vpiše ime prejšnje ali prve šole. Stolpec 31 (9 mm) kaže morebitni datum vstopa otrokovega v to šolo. Stolpec 32 (9 mm) je namenjen datumu izstopa iz šole pri odpusčenih. Stolpec 33 (9 mm) služi označbi za zrelost ali nezrelost za višji oddelek. V stolpec 34 (9 mm) se zapiše datum cepljenja koz. Stolpec 35 (9 mm) je namenjen karakteristikim učencev n. pr. kratkoviden, slabega sluha, bolehen; beležijo se lahko tudi dobre ali slabe duševne lastnosti, seveda previdno in preudarno, pri normalnih otrocih pa karakteristika lahko odpade. Stolpec 36 (14 mm) je za razne opombe, n. pr.: dne 24. 3. se preselil v Pliberk. Tudi se beležijo eventualni opomini, kazni in drugo.

Pri zamudah odpade poseben stolpec za četrtletno število zamujenih poldni, na podlagi česar si, če treba vsak učitelj ali ladjik hitro in lahko sešteje četrtletno vsoto, kajti prednja ali glavna stran kataloga izkazuje datum začetka in zaključka vsakega četrtletja. Prednja stran ima poleg tega tudi sledečo statistiko: Število repetentov in na novo vstopivših učencev in učenk. Število sposobnih in nesposobnih. Število otrok, ki zavoljo bolezni niso bili klasificirani. Število med šolskim letom priseljenih in izsejenih (odšlih). Število z izpričevalom odpuščenih. Nadalje še statistika po narodnosti in veri (religiji) učencev. Omeniti moram, da obsega vsaka dvojna stran šest predalov (po 72 mm visokih) za šestero otrok. Ako šteje oddelek 34 otrok, vzamem tri vložne in eno glavno polo, kar mi da  $3 \times 12 + 1 \times 6$  predalov, ostane jih torej še osem praznih za priseljene med letom.

Kdor ima le četrt leta gori opisano uradno knjigo »Katalog in razrednica« v

\*) Knjigo se lahko naroči v »Učiteljski tiskarni«.

rabi, se mu prikupi. Prepisovalne pričetkom leta ne povzročajo toliko jeze in težav, kolikor jih vidi tov. Zolmir. Povrhu pa imam nekaj čednega, na novo spisanega, nekaj za se originalnega. Napak pri prepisovanju gotovo tudi ne bo »mrgplelo«, četudi bi imel 80 učencev, predpogojno seveda, da tudi star katalog ne vsebuje napak. Krstni podatki so najenostavnejši, »rojen dne ... v Mlinčah«, menda zadostuje, le če je otrok od daljnega kraja, se naj rojstni kraj natančneje označi. Ali naj morda pri vsakem otroku posebej zapišem župnijo, občino, okraj in deželo? Mislim, kar je pri vsakem ali gotovo pri pretežni večini enako, naj se izpusti. Tudi ne razumem, čemu se nahajata v slovenskih tiskovinah dva stolpca za ime staršev in za druge reditelje posebej. Večina otrok biva pri svojih starših, ako ni pri njih, se zapiše ime dotičnih rediteljev. Če želim zvedeti tudi starše rejencev, se čisto enostavno obrnem do otroka z vprašanjem: »Ti, Micka, kje pa so Tvoja mama.« »V Kapli.« »So li oče tudi tam?« »Ne, atej so mi že davno umrli.« »Imajo-li Tvoja mati kako hišo?« »Ne, je nimajo. Mama le služijo v Kapli.« Take in enake napovedbe si zapomnim, a zapisoval jih ne bom. Ako bomo pedantni in hoteli imeti vse zapisano v »Katalogu«, bomo morali zapisovati morda še deda in babico, potem najmanj še krstne in birmanske botre!

Pri prepisovanju »Katalogov« se razredi zadnjega četrtletja ne prenašajo. Pa tudi čemu to delo? Li nima, recimo nov učitelj, dolžnost, spoznati sam duševne lastnosti in obseg učencevega znanja? Li nam ni znano, da dobijo mnogi otroci tekom šolskega obiska o raznih predmetih, najrazličnejše rede? Koliko je otrok, ki se pri tem učitelju dobro, pri drugem neprimerno slabše uče. Li naj služijo nam prejšnji, morda redi iz prvega šolskega leta za postelj lenuhov, da nam ne bi bilo več treba mnogo preiskovati učenceve vsebine? Nikakor ne, vesten in samostojen učitelj bo take reči odklanjal. Nekaj drugega pa želim, da toplo priporočam, da se prepisuje. To so skupne zamude vseh let. V roko dobim odpustnice z enakimi redi. Toda linejeva izkazuje 360 poldnevnihi zamud, Tonejeva pa samo 50. Iz tega bom sklepal, da je linej, ker je zamudil več pouka, nadarjenejši nego slednji. Označbo skupnih zamud pa nam tudi pomaga pri presojevanju kaznjivosti ali nekaznjivosti zamud kakega gotovega meseca. V šestem šolskem letu sta Branko in Mirko meseca julija neopravičeno zamudila 10 poldni. A medtem, ko ima prvi le 36 skupnih, neopravičeno zamujenih poldni, izkazuje mi katalog pri Mirku 210 poldnevnihi zamud! Kakšna naj bo kazen? Tam milejša, tu strožja!

Sploh skupne zamude povedo mnogo in je zato opravičena zahteva, da se prepisujejo od leta do leta, osobito, ker je to prepisovanje izvršeno že z dvema številioma za enkrat na leto!

Le-to, kar je najpotrebnejše vedeti o otroku, se naj zabeleži v katalog, vse drugo, moramo mi, kot nasprotniki birokratizma, odločno odklanjati! Katalog naj bo priprost in pregleden, in zato mu je treba dati veliki format. Tiskovine se naj naroče pred začetkom šolskega leta. Katalog zašije lahko vsak učitelj sam, zato ni treba posebne spretnosti in le 2 minuti zadostujeta v to. Da se knjiga ne zamaže, se vtakne katalog (tudi 2 izvoda, za dva oddelka) v platnice (mapo), ki se več let da rabiti.

Zdaj pa še nekoliko o osebni poli, priporočeni od tov. Zolmija. Spisal jo bo učitelj prvega razreda, za dobo celih osem let. Kdo bo vse pisal vanjo v tej dobi? Ta čedno in skrbno, drugi površni in z okretno roko, seve je površni le malo, kar rečem v čast stanu. Pola bo morala biti precej obširna ali velika, za cel razred jih bo dobela kopica, katero bo moral učitelj vsak dan najmanj enkrat prelistati, ko bo zabeleževal zamude. Ta kopica osebnih pol tudi ne bo pregledna; ako bo kake podatke iskal, bo rabil več časa, nego v katalogu, kjer hitro pregleda na eni sami poli, kar 12 imen učencev. Dalje se take pole tudi lahko zamešajo, če niso sešite, in potem jih bo treba večkrat med letom po abecedi uvrstiti. Morda bodo tudi številkovane? No, potem bo zopet treba vsako leto število predrugačiti. Ker se bodo pole toliko stokrat prelistale, kako neki bodo tedaj izgledale v osmem šolskem letu? Mislim, da ne bodo več odgovarjale higijsnim zahtevam.

Ko bi teh in še nekaterih drugih hib ne imele, bi bile osebne pole res nekaj idealnega. Imeli bi vedno pred seboj razvoj učencev med vso šolsko dobo. Vprašam pa, kdo se bo brigal za vse te osebne pole, ko so enkrat dovršene in k aktom spravljene. Kvečjemu sodnja v prav redkih slučajih. Toda sodnik ne bo sodil zlo-

činca po razvoju v šolski dobi, nego na podlagi izvestnih okoliščin, ki jih lahko izve tudi od neučiteljev.

Osebnih pol gotovo še v nobeni državi nimajo vpeljani, zato nam ni treba ravno z njimi prednjačiti. Združimo raje katalog in razrednico v eno knjigo, potem nam za mnogo let ne bo več potreba izgubljati besedi in črnili, za najboljši uradni pomoček!

DRAGOTIN HUMEK:

## Izpit za meščanske šole iz tretje skupine.

Veselo dejstvo je, da se zanimanje za meščansko šolo v poslednjem času med narodom in pri merodajnih krogih bogjubo dviga. Izvestni ljudje so se pred nedavnim časom meščansko šolo prezirali, nje pomen omalovaževali ali, ne vem iz katerih razlogov, zanikali. Narodova osamosvojitev nam je tudi v tem pogledu prinesla novih nazorov in novega življenja. Prejšnje število naših meščanskih sol se bo v najkrajšem času več kot podesetorilo. Nizjim in srednjim slojem našega naroda bo pa z meščansko šolo dana možnost, v dosego one višine obče izobrazbe, ki si jo je že pred desetletji bas radi veikkanskega števila meščanskih sol priboril bratski češki narod.

Sino torej na pravi poti. Le eno zlo nam v teh trenutkih greni veselje in ogroža čim hitrejši razmah slovenskih meščanskih sol. Stojimo namreč pred paradoksnim dejstvom, da imamo vrsto novih meščanskih sol, ki so pa brez sposobnega učiteljstva. Vedno bolj se kažejo grehi prejšnjega zistema, ki mu je bila »supremalexe«, zatirati, gmotno in duševno ubijati učiteljstvo. Kdo je mislil prej na izpit za meščanske šole, in čemu bi ga bil delal? Ali so dali takemu učitelju kak priboljšek za nadarjenost, pridnost in poštovitost? Ali je imel dotičnik, ki je vendar napravil izpit, kaj upanja, da se pred smrtjo doseže mesto na meščanski soli? Imeli smo le dve meščanski soli in še ti sta bili trn v peti marsikomu, ki je imel nalogo, da dvigne ljudstvo iz duševnih mrakov.

A kaj bi spomnili! Danes je drugače, in nevedni bi bili potokov krvi in trpljenja, ki nam je pridobil svobodo, če bi ne postalo drugače in če bi ne imeli kremitne volje, da nikdar več ne zagazimo nazaj.

Sedaj je čas dela! Učiteljstvo ni bilo nikdar zadnje med delavci. Naj bi se tudi v teh, za nas tako usodnih trenutkih, z vso silo poprijelo naše najnovejše naloge: organizacije meščanskih sol. Mizerija je kolikortoliko pregnana. Spomnimo se, da učitelj tudi v najhujših časih ni zakopal idealizma. Na dan vsi, ki čutite v sebi zarko ljubezen do našega malega naroda! Zdržite se, ki vam je dal Bog darov, ne da bi jih zakopali ali jih uporabljali v brezplodnem politikovanju!

Vzemite v roke knjigo, oklenite se umstvenega dela, posečajte tečaje, zahtevajte jih z vso energijo! In potem, Bog in sreča junaška in — izpit! V dveh, treh letih morajo imeti naše meščanske šole navdušeno, delavno in — zmorno učiteljstvo.

Doslej imamo bore malo za meščanske šole izprašanega učiteljstva. A med tremi skupinami, v katere je opredeljena snov za meščanske šole, je tretja ali takozvana matematično-tehnična skupina, najbolj zanemarjena. Bogsgavedi kaj je temu vzrok? Res, da matematika ni predmet za učenje na izust. Tudi je treba za risanje naravnega daru. Niče mi pa ne more dokazati, da ni med slovenskim učiteljstvom dosti takih, ki jih ob imenu logaritem in trigonometrija ne izpreleti znan, in ki bi se s pridnostjo in nadarjenostjo ne mogli povzpeti do onih višin razumevanja umetnosti in udejstvovanja v umetniški vzgoji, katero je pred njimi doseglo stoinksto čeških, nemških, ogrskih in ne vem katšnih še tovarišev. Torej!

Ne navajam k lahkomišelnosti in površnosti. Človek si mora izpit predstavljati težji kot je v resnici, potem se uči in kaj zna. Omalovaževanje gotovo ni na mestu. V tem pogledu sem doživel letos prav poučno dogodbico. Pride k meni učitelj, gostih besedi in samozavest-n, da sem se čutil čisto majhnega. Pripoveduje, da gre v majniku k izpitu. Živeli! Kaj ste pa študiral? »Knjige za učiteljske, pa tointu.« »Hm, ali poznate to knjigo in ono?« Ali je poznal, ne vem. Bil je pa prepričan, da je vsa stvar popolnoma lahka in enostavna. Med drugim sem ga vprašal, če pozna novo Reiserjevo fiziko. Ne. V prošnji za pripust k izpitu je pa med drugimi viri, ki jih je »študiral«, navedel tudi: »Reisner: Lehrbuch der Physik itd.« Torej ne samo, da knjige niti